

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	Kor
Félévre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	·
Negyedévre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	·

Hirdetések díjazás szerint.

A szocializmus és a kereszténység.*)

Ira: Földes Zoltán.

(Folyt. és vége.)

A mint a történelem igazolja, az a nép, az az ország, az a kor, a mely a keresztényes életben, a vallásosságban kereste a társadalmi békeséget, boldog volt és megelégedett. Az is igaz, hogy az az uralkodó, a melyekben vallásos erőt és erély párosultak, naggyá és hatalmassá tette országát és nemzetét. Egy Nagy Lajos, a kinek tiszta jelleméről és vallásosságáról csodálattal és tisztelettel emlékeznek meg kortársai, vagy a nemzeti apostol Szent István király, avagy egy buzgó és erényes Nagy Károly császár, nemcsak a nemzeti, de a világtörténelemnek is glóriás alakjai! De az is áll, hogy a kereszténytelenség és a társadalmak erkölcsi züllöttsége a nemzetek szerencsétlensége és az országok átka. A keresztényes élet viszont a népek és államok ereje; mert igaza volt Nagy Napoleonnak, aki azt tartotta, hogy: minden igazi polgárosulás alapja a kereszténység. (L. a „Magyar Állam” f. évi 150. sz.) Ugyanő volt az, aki Fontaneshez a következő szavakat intézte: „Fontanes! képezzem nekem embereket, a kik hisznek Istenben! mert azokat az embereket, a

kik nem hisznek Istenben, azokat nem kormányozzák, hanem — halomra lövik . . .” (L. u. o.) Ime, hogyan gondolkozott a nagynek nevezett kényúr is, Bonaparte Napoleon! Nos, ki tagadhatja? igazat mondott. — És mit akar a keresztény-szocializmus? Ugyanezt akarja. Egy új, vallásos társadalmat. Egy Krisztusban megújult világot. — Senkire sem akarja rákötölni az isteni tanításokat, hanem a krisztianizmus lényegének, a szeretet elvének akar gyakorlati érvényt szerezni! — Első sorban minden kultura alapját, a földet vizsgálja az akarja megszerezni régi keresztény birtokosainak; szaporítani szeretné a kisbirtokokat, óhajtja a vagyonnak arányosabb elosztását; követeli a testi munka erkölcsi és anyagi megbecsülését, a munkásosztály társadalmi köztisztességét s politikai jogokat; kívánja az államilag védett, de független munkásszervezetet és törvényes védelmet a zsarolásra hajlandó kapitalisták és önkénykedő munkaadók ellenében; okvetlenül szükségesnek tartja és óhajtja az általános gazdasági fellendülést, hogy így a testi munkának elegendő tér adassék s a vasárnapi és ünnepnap munkaszünetet — különösen a gyári alkalmazottak számára. Mindezekből láthatjuk, hogy a keresztény-szocializmus csakugyan nem

más, mint: kereszténység a gyakorlatban. Realizáljuk tehát a katolicizmust! U. i. a napnál világosabban bebizonyosodott, hogy a krisztusi szeretet-elveket nem elég a templomokban és az iskolákban hirdetni, hanem a tömeg közé vegyülni, a társadalmi élet porondját taposni, gyakorlati emberek módjára, kell érvényesíteni az Úr szőlőjében. Az evangéliumi bölcsesség diktálja, hogy a kor demokratikus áramlatával nem szabad szembehegyezkedni, hanem „a kigyó okosságával” kell a csapongó hullámokat a kereszténység medrei közé terelgetni . . . Ez a keresztény-szocializmus tendenciája!

A keresztény-szocialis programnak különösen három fontos tétele ragadja meg a figyelmet. Az egyik: a kisbirtokok szaporítása, illetőleg a vagyonnak méltányosabb megosztása; a második: a testi munka erkölcsi és anyagi megbecsülése s végül harmadik: a vasárnapi munkaszünet.

A mi az igazságosabb vagyonbirtoklást illeti, vajjon nem vérlázító-e az a körülmény, hogy a míg egy-egy erköletelen spekuláció által meggazdagodott ember naphosszat bársonypamplagon heverész, meg löversenyekre s — Uram boesá! — szeretőkre pazarolja pénzt, addig a szegény ember olesó berét, rabszolgamódra izzad a kohók mellett, bányáknak nevezett sírűregekben emésztí el életét, bőmbőlő gép-

*) Az Erd. Róm. Kath. Tanítóegyesületek Szövetségének júl. 17-iki közgyűlésén tartott felolvasás.

TÁRCA.

Az állomáson.

Keréken járó esonka ember,
Tővig lemetszve lába,
Vigan kuszik az indulo
Vonatnak kocsijába.
Egy héten át a két keze
Kenyérért dolgozott
S most hazamegy eltölteni
A szép vasárnapot.

Nevet, kacag a szeme, szája;
Körültre tekint vidáman;
Akiknek keze, lába ép,
Bámulják őt, de hányan.
S elgondolom: be' boldog ez,
Bár esonka, béna rab.
Vajjon közöttünk ninesen-e,
Ki százszor koldusabb? . . .

Szemlér Ferenc.

A titok.

Ira: Georgius.

Vasárnap délután volt. A plébánia kertjéből nézegettem mint gyűl össze a nép Maria tiszteletére. A második harangszó vig esengéssel oly jóakarólag hívogatta a híveket, mint mikor az anyatyúk maga köré gyűjti esibéit s szerető kotyogással osztja meg velők a buzaszemet. A kedves hangok mintha ma edesebben szólottak volna, hisz oly nagy számmal esalogatták oda a jó lelkeket. Avagy talán azért tünt fel, mert a falú apraja-nagyja a templom előtt csoportosult, szokatlanul mozgolódott, összevissza kavargott. S míg gondolataim elmélkedve ide-odaszálltak, mindinkább közeledő zaj kötötte le a figyelmemet.

A nép nyugtalanul hullámozott.

„Ha! jönnek, jönnek!” sugdosták.

Egyszerre csak zene. kiáltozás, sikoltozás töltötte be a levegőt.

„Jujujuu . . . jajajajaa . . . ihajja . . .”

Nagy robajjal lakodalmat menet kanyarodik az utcasarkon a templom felé. A köves uton csattog a lovak patája, zajtól, ujjogtatástól szinte repülnek, szárnyuk lobogó sörényük. A hegyi, székely „pereszlen” lovak, piros-pozsgás arcú, izmos hajtók kemény rándítására prüszkölve, táncolva megállnak.

A szekerekről gyorsan lepattannak.

A kíváncsi fiatalok, gyermekesereg a vig lakodalmakat körbe fogja. Ezek pedig dévajkodva kiáltják: „Vig talp alá valót Gyurka; vedjed azt a cimbalmot, Misi; jobban szuszogj a klarinétba Gazsi; ne kiméld a bőgőt Janesi, úgy se török be az oldalbordája.” Pillanatra táncra perdülnek. Gyors székely esárdás mellett lábuk alatt dobog a gyepes föld . . .
Hagyjuk vigadni . . .

Kisérjük a házassulandókat a plébániába. A hü páztor az ajtóban várja őket.

— Dicsértessék az Úr Jézus szent neve — köszönti a násznagy.

— Mindörökké amen! — feleli a pap.

— No ismét vigadnak, István gazda?

— Hát a jó Isten egymásnak rendelte, azért is jövének be, hogy a szükséges irásokat, mint az egyház kívánja, írónk alá s aztán a templomba mennének.

— Helyes. — hagyja jóvá a pap. Jöjjenek be.

S míg iróasztala mellé ül, azalatt nagy huzavonával bevonulnak. Az örömanya magas fekete csipkés főkötővel fején székely szöttes ruhában valamit karja alatt szorongatott. Fürkésző pillantásokkal ide-oda tekintgetett. Majd a szekéreny tetejét nézegette, majd a „pohárszék”-be

óriások között, fülsekket zajban küzd a mindennapi kenyérrért és mégsem tudja elegendőképpen eljáratni nyomorban tengődő feleségét és gyermekeit. (Szabad-e tehát a szátrájkokon megbotránkozunk?!?) Avagy nem emberek-e azok is, M. t. közgyűlés?! . . .

Emberek, ugyebár? De azért mégsem tudjuk megbecsülni őket meg csak a társasági életben sem. Mert mindnyájan hibásak vagyunk! — Ha pl. o. egy vándorlónak többet összejönnek s véletlenül egy-két munkás is van a helyiségben, ugyebár, hogy különböződnak az u. n. intelligens emberek; hogy ügyelnek arra, nehogy valamiképpen a munkásokkal egy asztalhoz kerüljenek. — Hát egy iparos, egy napszámos vagy egy földműves nem éppen olyan ember-e, mint más? Vajon nem ezek képezik-e a társadalom hatalmas organizmusának legfontosabb elemeit? Miért kell, keresztények, a megvetésnek éles törét vernünk felebarátunk érző szívébe? Ó, mily véghetetlenül fájhat ez a szeretetlen gög megvetett testvérünknek!! . . .

Ah tanítók! határozzuk el, hogy tanítványainkat a munka szeretetére és a dolgozó ember megbecsülésére fogjuk oktanni s örökre lemondunk arról az éretlen tréfáról, hogy gyenge tanulóink elé az ipari pályákat állítsuk oda társadalmi ázium gyanánt! . . .

A midőn a munkásosztály megbecsüléséről szólok, lehetetlen meg nem emlekezni egy betolakodott népfajról, a mely éppen nem tekinti felebarátjának a munkást. Csak eszköznek, mint egy állatot vagy egy gépet, a mellyel megzabogadást mozdítja elő. — Mivel feloldozásomat meg engedni meg, hogy erre is kiterjeszkedjem, egyszerűen egy jellemző példával es egy statisztikai adattal fogom érinteni e faj kárhözagos szereplését hazánkban. A példa ez: az állam földmunkálatokat vesz tervbe. — Vállalkozó kezébe adja a dolgot s kijelenti, hogy a kintalendő 300.000 koronáért a munkának f. évi december hó végéig be kell végződnie. Az

(tudjuk a fajtáját! . . .) hozzálat a munkásborzázhoz. Sok a munkanélküli ember s bár fogaskorgatva, de a potom napszámért is vállalkozó a munkát. A munka megkezdődik s a vállalkozó — henyl . . . Már november közepén kész a munkát. Ekkor megmozdul a vállalkozó úr s kifizeti mindazokat, a kikkel szemben még anyagi kötelezettsége van. Nos ekkor összeszámolja a 300.000 koronából a „maradékot” és azt tapasztalja, hogy az ő henyélése éppen kerek 150.000 koronát ér meg . . . — A statisztikai adatot pedig Petrássevich Géza szolgáltatja „zsidó földbirtokosok és bérlők” c. munkájában, a melyben elmondja, hogy Magyarországon a haszontermő földeknek 36%-a van kázár kezén, mint bérlét és tulajdon. Összehasonlításokat is tesz és úgy látja, miszerint e faj birtokai országunkban többet tesznek ki, mint az egyházi, hitbizományi vagy kincstári birtokok összesen — Nem indokolt-e tehát a ker. szocialistáknak azon iránytelve, hogy a régi keresztény birtokokat vissza kell szereznünk?! . . .

A keresztény-szocializmusnak tehát ezen fontos érdekét is sikra kell szállania s küzdelmében ez lesz a jelszó: „Magyarország a magyaroké!” Mert ha igaz van Prohászkanak, hogy „ne legyenek a kultúra javai egy osztályé, egy rendé, egy társadalmi rétegé”, — viszont az is igaz, hogy faj csak egy birtokolhatja ősi jogon Árpád földjét . . . és ez a magyar! . . .

A vasár- és ünnepnap munkaszünetet illetően csak az a mondanivalóm, hogy roppant sajnálatos jelenség, miszerint ezeken a szent napokon az emberiségnek tekintélyes része van munkára kárhözagatva. A szocializmusnak oda kell hatnia, hogy ez a szegénytelen állapot már egyszer megszűnjék, hogy a vasárnapot és az ünnepeket végre valahára minden keresztény ember Isten tiszteletére szentelhesse s pihenésre és erőgyűjtésre használhassa fel.

kaesintgatott. Kétszer-háromszor sebtében megfordul, nyugtalanul hol rám szegezi szűrő szemét, hol a dolgozó plebánus türelmetlenül figyelte. Úgy képzeltem, mint a kifosztott utast, ki kétszer-háromszor-tízszor zsebebe nyúl s sohasem hiszi, hogy pénzzel tömött tárcája zsebében tátongó ürességet hagyott hátra. Körülnéz, mintha nem bízna megfigyelő képességében. Hova-tovább izgatottabb. Ujabb reménytel jobbra-balra sűrű-forog s mint a zsákmányára leső menyét, oly fűrgen hordozta fejét fel s le. Már azt gondoltam idegbeteg, úgy izgett-mozgott. Végre fejtől bőlíngatva nagyot sóhajtott:

— Ne te, nem látok sehol, — de egy percre sem nyugodott.

A plebánus is megszólal: No, mindjárt készen van.

Erre mintha leforrázták volna, olyan szomorú arcot vágott. Kinos izgatottságában már homloka izzadságtól gyöngyözőtt s csekély reménnyel utójjára végigfutotta a szobát.

— Oh Jézus, Maria, ilyen ne lászson az ember. — hajtogatta csüggedten.

Gondoltam megszólítottam, talán kiséghetem előttem megmagyarázhatlan zavarából, hisz a jó asszony hasonló volt a kis feckéhez, mely szánkba-be-betéved, ide röppen, tova száll, de sehol nyugtot nem talál.

— Mit keres édes jó néni? —
— Talcát, tisztelendő úr lelkem, talcát instálók. Mindjárt készen az irás. Jaj, jaj!

— Mi a csodának a talcát? — kérdem.

— Éppe! En is tudom annak a módját — minket szegény falusiakat se a gölya költött, mi is tudunk ám a módiból, úgy bizony . . .

Isten ügyse, nem tudtam mitévő legyek. Végre is csakhogy megindult nyelvének pergését elhallgattassam, gyorsan talcát hoztam. Mohón utána kapott, lázas örömmel, bizonyos rártisággal hetykén felelte:

— Köszönöm, a tisztesség így hozza magával, tudom azt én jól.

S a mit karjával oly kényesen rejtegetett, kimért finomsággal a talcára helyezte. A szép kocás kender kendőt ráncokba szedte, két végének tarka sávját a talca peremére igazította s a hosszú rojtot lefelé esügnni engedte.

Mit simogathat oly begyese? Önkéntelenül gyermekkori játékaim elevenedtek fel, mikor jó eső után az agyag puhára lágyult s mindenféle alakot: házat, cipőt, süvegekrot, tortát gyurtam s természetes együgyűséggel zsebkendővel tarkagattam. Eközben újra a plebánus szava esendült meg:

— Jőjjenek a tanuk is, írják alá!

Amíg az iráshoz nem szokott székely atyámfiai a házassági szerződésre a tancra hajlandó betiket seregeve nyomkodták, az örömanya menyasszony lányához sompolygott s csak annyit sugott a fülebe:

— Ügyes légy, te!

Az irások alig kerülnek rendes helyükre, a menyasszony már irulva-irulva szemét lesütötten remegve tartotta a talcát, melyen a kendő valami letörött piramishoz hasonló dolgot mereven elbarkolt.

— Plebánus úr — leheli majdnem suttogva a menyasszony — fogadja e kendőt, szivesen adjuk.

— En nyűttem . . . én fontam . . . én szőttem . . . én rojtottam . . .

A keresztény-szocializmus szép célt tűzött ki maga elé, a midőn feladatává tette a szeretet jegyében reformálni át a társadalmat. De tudja, hogy munkája csak akkor lehetne belteresebb és eredményekben dúsabb, ha egy magasabb szellemi színvonalon álló népet ölelne melélengető karjai közé, mint a mai. Éppen azért elsőrendű feladata, hogy a népet magasabb műveltséghez juttassa. Mert az a nép, a mely műveltebb, jórészt önmagától megtalálja a boldogulás alapföitételeit. Ehhez azonban kívánatos a népoktatás alapos reformja. Jelenen, hogy: a népiszkolához csatolt ismétlőiskola fejlesztessék s a tankötelezettség korhatára a 16. életévben állapíttassék meg. Fel kellene állítani a felnöttek iskoláját, a mely tanfolyam látogatására a 16—20 éves ifjak volnának kötelezve és a melynek anyaga inkább ismétlésekből s népszerű ismeretközlésekből állana. Külömben pedig az egész népiszkolát realizálni kellene, hogy az mintegy a gyakorlati élet előkészítője legyen. — Azonban ezek csak egyéni ideák. A néptanítók e részbeni szociális munkássága ifj. önképzőkörök, egyesületek és könyvtárak leterítésében áll. Jelenleg ezek az intézmények a magasabb népnevelés hiánypótló tényezői.

Hogy mi módon álljon máskülömben a tanító a keresztény-szocializmus szolgálatában? — Elsőben is, a hol meg ninesen szervezve a munkásosztály, mint a nép hivatott vezetőjének, egyesületekben kell azt tömöríteni. „Egyesülésben rejlik az erő” s a nép vállvetett munkával, elén egy okos vezetővel, segíthet majd önmagán. Elsősorban, kiindulópontul, keresztény népkaszinót vagy más efélet kell szervezni, azután pedig mentül gyorsabban a gazdasági irányú egyesülés dolgát kell nyélbeütnie. „Mindent tanító legyen lelkes hive a szövetségi ügynek, — mondja Prohászka dr., ez a kimeses szívű ember — és segítse

— De bizony nem kényeztettem el — toldotta meg az édes anyja — tud jól szólni, fonní, varnói, főtisztelendő lelki atyám, nem dicsekvés-képen mondom!!

— Jó jó, — gondoltam magam is, de az elesombolygatott titoknak is üssön már leleplezési perce. S mint mikor a kicsi gyermekek vásárból hazajött anyjuk elé futnak, szeretettel hozzásimulnak, hízegző mosolygással, kíváncsiskodó tekintettel — mellyel majd elnyelik — kérdezősködnek: „Mit hozott vásárlásban?” s a jól megszokott tarka-barka tarisznyát húzzák le válláról, mondom, én is valami ehhez hasonló érdeklődő érzéssel szinte a kendőbe csipeszkedtem. Örömmre a menyasszony neki bátorodva vette át a szót:

— Egy kicsit barna, nem is olyan finom, (no, végre gondoltam) mondtam is anyámnak, hogy . . .

— Hiába mondtam — vágta közbe a beszedés néni nagy boszúágomra s haragos boszankodással néztem rá.

— Nem bizony, nem használunk bolti lisztet, de olyan azért az ize, hogy a püspök is megehetné, úgy-e? s szájjával férje felé esettintett.

— Úgy biz' azt még a király is, helyeselte az örömpa némi büszkeséggel s diadalmasan forgatta szemét.

— No látom, nem is hiszi a plebánus úr, pergí tovább az anyá s hirtelen lerántja a kendőt.

— Mondottam úgy-e, be szép; akár csak az érett paradicsom!

Nem bírtam a nevetést elfojtani. Hangos

a népet gazdaságilag talpra állítani." A pap és a neptanító, hivatásuknál és helyzetükénél fogva, a legilletékesebb tényezők a nép társadalmi érdekeinek előmozdításában. Hivatásuk olyan munkakörbe állítja őket, hogy tulajdonképpen nincs is egyébről szó, mint rendes népnevelői ténykedésüknek realisabbá és intenzívebbé tételéről.

Allítsunk fel szövetkezeteket! A mint a jelekből következtethetünk, a Székelyföldön s általában Erdélyben különösen a fogyasztási és a tejszövetkezetek váltak be a legjobban. Néhol a hitelszövetkezetek is virágzásnak örvendenek. — Azonkívül a nép művelődését is mindenféle eszközzel elő kell mozdítanunk. E célra kitérő szolgáltatást tesznek a kath. népszövetség, a népkaszinó, ifjús. és népkönyvtárak és a legényegyesületek intézményei. Kedveltsük meg a néppel az önművelés gondolatát; az olvasgatást. Mert — a mint tudjuk mindnyájan — az olvasgatás által ismereteink folytonosan gyarapodnak s szellemi látókörünk szélesedik. — És akkor világosság lesz a lelkekben s a nép nagytömegéinél is megszűnik az a rettenetes értelmi korlátoltság, a szellemi vakvágnak méltán nevezett tudatlanság. Hogy elmondhassuk Gorkij Maximnak egyik novella-alakjával: „Emberek! világos ruhába öltözködjétek, mert elmult az éjszaka és nem is fog többé visszatérni!”

Fel hát, magyar tanítók, az apostoli munkára! Egyik kezünkben harsonával, a másikban meg lángoló pallossal. A harsonával verjük föl mély álmaikból a művelt osztályokat, felszólítván mindenkit a szentséges szent akcióban való részvételre, a pallossal pedig vagdaljuk szét könyörtelen elszántsággal az balitelek gordiusi csomóit!

És ha minden eszközt felhasználva, a nemzetmentő szent munkára — kart-karba öltve — sietünk, akkor, M. T. közgyűlés, remélhetjük, hogy a gazdaságilag föllendült Magyarország el fogja kerülni azt a nagy megrázkódtatást, amelyet a forrongó millióknak rettenetes mozgolódása

hahotára fakadtam. Hát ezért, ezért a puffadt kalácsért volt a nagy szorongás, módi? Ott duzzadt a kalács, mint jól kibomlott rózsa s valamint ez kövérségében széthasadozik, úgy a kalács is ki-kiesztant szétárasztva a buzakalácsnak kellemes illatát.

A plébános az ajándékot megköszönte s atyai jószággal szólott:

— Köszönöm lányom, nagyon köszönöm. Látom jó gazdasszony lesz, ez pedig nagy, megfizethetlen kincs a családban, de Isten áldása is szükséges, melyet az egyház nevében rátök fogok esdeni.

Az esküvő megtörtént. Újra sikolt a klarinét, peng a cimbalom, szól a hegedű, bög a bőgő s ropog a mátkatánc. A násznagy parancsolólag elharsogja:

— Vendégkoszortó, szekerekre.

S mint mikor a vérese a galambokra lecsap, úgy szétrebbenek. A ki hol felfér, ott szorul. A lovak toporzékolva, akárcsak pihetoltat ragadják terhüket. Rikkantás, kurjongatás! Ujjú... majd mindinkább távolodik a nászmenet... végre elgyengül a zaj. Én meg úgy örvendtem, hogy megismertem a székely népek szép tanulságos szokását.

Magamban pedig odakiáltottam a világnak, ne rabold el e nép egyszerű, de jellemző szokásait; szólottam a társadalomnak: e nyers, őszinte embereket csiszold okosan, különben mint a járatlan csiszoló keze között a gyémánt, szétporlik; figyelmeztetni kívántam az anyákat, kövessék a kérkedő székely anyát!

előre sejtet. Svírágoscokkérté lesz ismét Pannónia, egy viruló hatalmas ország, a melyben a világ első nemzete melegegdedben és boldogságban halad előre a népeknek hatalmas ország útján, az időben. S a demokrácia jegyében újjászülve, tisztelt lesz az állam, naggyá a haza és boldoggá a nemzet.

Hitoktatás.

— Irta: **Pintér János.** —

Mi a célja a hitoktatásnak? A vallástudomány tartalmának a megismertetése.

Mit értünk a vallástudomány szó fogalma alatt? Egy olyan megdönthetetlen, igaz erkölcsi és szellemi forrást, amely fundamentuma mind az itteni ideiglenes, mind a tulvilági örök boldogság megismerésének, illetőleg azon tanoknak, melyek alapján hamisíthatlanul meg tudhatjuk, mit kell hinni, mit kell cselekedni, hogy üdvözülhessünk.

Tehát, ami bizonyos, ha a vallás az alapja minden erkölcsi és szellemi jónak, úgy ez, értem a vallást, nem lehet az ember életében szükségtelen.

A mai szabadgondolkodók fennén hirdetik, hogy a vallás idejét multa, felesleges valami, éppen azért az iskolákban a tárgyak közül törölendő, vagy a mostani oktatás helyett (mint Belgiumban, Franciaországban, Olaszországban stb.) be kell hozni a fakultatív hittanítást, t. i. a tanuló hittant tetszés szerint tanulhat is, nem is. No hát ezek rossz irányelvek! Hogy miért, idővesztegetés bizonyíthatni, hiszen ezt minden józan gondolkodású ember tudja.

A szabadgondolkodókkal egyhuron pendülnek a szocialdemokraták, sőt felül is mulják őket. Ezeknek egyáltalában nem kell vallás. Ellenségei minden szépek, jónak és nemesnek. Istennel, lélekkel és az erkölcsökkel nem törődnek. A vallás — szerintük — butítja az agyat. A vallásról azt tanítják és írják lapjaikban, hogy ez nem egyéb költészetnél. De mégis a kettő között nagy a különbség, ugyanis az előbbi az ismeretlen nem létező égi világból veszi tárgyát, ellenben az utóbbi (t. i. a költészet) az ismert létező földi világból. Írják, hogy a vallás az ember lelkében és eszmévilágában olyan dolgokat akar megtestesíteni, amelyek soha nem léteztek és nem is lógnak létezni. A szentírás közönséges történelmi műnek tartják, vagy egyszerűen mesének. Példákat hoznak fel a Bibliából, többek között a Vízözönt, Ádám és Éva a paradicsomban, a Világ teremtése című fejezeteket — azt bizonyítva, hogy ezek homlok-egyenest ellenkeznek a mai modern természet-tudósok tantételeivel. A szent Bibliát nevelés szinbe öltöztetve profanizálják, hogy ezáltal a könnyen hívő népet felvevessék, megmételtyezzék és fegyvert szolgáltatassanak — ellenünk — kezébe.

Mivel hitegetik őket? Azzal, hogy kevés a munkabér, hogy a szegénységnek és a sötétségnek a vallás az oka, akadály.

Lesajnálni való elvek ezek. Aki csak egy kicsit gondolkodik, azonnal belátja, hogy ellenségeink mennyire tévednek. Ilyen eszmekkel, eszközökkel sohasem jutnak el a réparthoz.

De lássuk csak, kik a mi legádázabb ellenségeink? Nem ám az eltévedt keresztények, bár őket sem mentegtem, hanem a szabadgondolkodó szocialdemokrata zsidók, Jézus felfesztőinek ivadéai. Mindez miért? Mert érzik, hogy a ház égi felettük. Igaz ám az a régi mondas az kiából, kinek a háza ég.

Mindamellett, hogy a vallás a világosság gyűjtőpontja és ezt, nem tudva mit cselekesznek, mégis lábbal tapossák. Ez adott nekik is létjogot, kenyeret, szabadságot és most szeretnek azt megsemmisíteni. Nem is veszik észre elvakultságukban, hogy mennyire neveltség az, ha a veréb utánozza a büszke bérci sást, ha a bűnös ember rá akar cáfolni Istenre, ha a véges ész többet akar tudni a végtelen mérhetlennél.

Mennyit ütök napjainkban pl. Apponyit is. Miért? Azért, mert Apponyi óriási tudása mellett is hitéhez hű katolikus és kitérő hazafi. Azt tanácsolják neki, hogy az összes iskolákban tiltsa el a vallásoktatást. Érvül azt hozzák fel, hogy a vallás megmételtyezi a szíveket és a tanulókat kétkedökké teszi.

Vajjon a vallás mennyiben mételtyezi meg az ifjúság szívét és teszi őket kétkedökké? A szocialdemokraták tapasztalata szerint annyiban, hogy pl. a Világ teremtéséről mást tanít a hitoktató, mást a természet-tudományok professzora. A tanuló nem tudja kinek higgyen. És így vagy kétkedővé lesz, vagy egyáltalán nem hisz semmit. Mindez természetesen rosszakaratú ferdítés. A professor urak tudják kötelességüket. Bizonyára nem kérnek tanácsot sem a szabadgondolkodók alapítójától: Voltaire-től, sem pedig a szocialdemokrata Bebel-től v. Mokányi-tól. De még Marxtól és Lassalétól sem. Van nekünk vezérünk és ez: maga Jézus Krisztus.

Sokat hivatkoznak Prohászka dr. tudóssal is. Folytonosan citálják „Ég és Föld” című munkáját, de szándékosan félremagyarázzák annak minden betűjét. Világos, hogy nem értik tartalmát. Nem bukott s pár osztályt végzett egyéneknek írta Prohászka dr. művét, hanem szak-tudósoknak. Azt megérteni tudomány kell.

Már mi megvalljuk nyíltan, hogy nem vagyunk hívei sem a szabadgondolkodóknak, sem pedig a szocialdemokratáknak. Nem követjük nyomdokaikat. Nem vesszük be olveiket. Van nekünk forrásunk, amely alapja mindennek, amely nélkül mozdulni sem lehet és ez nem más, mint az evangélium. Ez ami fegyverünk.

Mi sem nézünk ám tétlenül. Nem kontemlálnunk, mert ez az élet napjainkban egyházunkra részben káros. Hogy ez így van, példa erre Franciaország. Papjaik tudományosak, erkölcsösek, kötelességtudók és mégis hová jutottak. Miért? Mert nem érintkeztek a néppel. Jóformán egymást nem is ismerték. Ez volt az oka annak, hogy megbomlott a rend és kizavarták őket otthonukból.

Ma ott a nacionalisták vezetnek. Az ő kezükben van minden. Nekik pedig nem kell Isten, nem kell vallás, nem kell haza — szóval kozmopolitizmusra törekessnek minden téren.

Mi sem maradunk hátra a világtól. Képezük önmagunkat, hogy a kellő színvonalon állhassunk. Eber figyelemmel kísérvük mindent. Elv ellen elvvel harcolunk. A szent tudományokat pedig őrizzük, nehogy ellenségeink azokat profanizálják.

A jövőben arra lógnak törekedni, hogy a vallástán még nagyobb mértékben adassék elő az összes iskolákban, az egetemet sem véve ki. Akinek ez nem tetszik, az menjen Palesztinába. Magyarország keresztény állam.

Nem ijedünk meg sem a szabadgondolkodóktól, sem pedig a szocialdemokratáktól. Ahogy ők viselkednek velünk szemben, mi is hasonlóval viszonzunk.

Jelszavunk lesz minden körülmények között X. Pius parancsa: Instaurare omnia in Christo!

A moloch.

(Folytatás.)

Előbbi közleményemben írtam, hogy az alkohol moloch szereti áldozatait szedni a nagyrahivatott, nagy reményre jogosító fiatal-ságból, a sok költségbe került ifjak nagyon kedvező falatát. Nagybőrt sebet ejt a szivekben és a családokban.

Csufosan kigunyolja tarthatatlan nevelési rendszerünket, társadalmi állapotunkat az, amit a „Magyarország” 1906. június 21-iki számában olvasok:

„Öngyilkos tanuló. Marosvásárhelyről táviratozzák: Tompa községben, a Szent-Lőrinc erdőben Standner József ev. ref. lelkész VIII. gimnazista fiának feloszláskán indult hulláját találták meg. Eleinte az a hír volt elterjedve, hogy Standner bukás miatt követte el az öngyilkosságot. Ma egy gyórsírásról megírt levelét találták meg, melyben azt írja, hogy halálának oka mostohaanyja bánásmódja, aki nem hagyta egy pereig sem otthon ülni. A levelet áttették a marosvásárhelyi ügyészséghez.”

Ezt olvasva csakhamar azon meggyőződés érlelődött meg bennem, hogy ezen szerencsétlen fiú bizonyára nem volt abstiniens, mert ha az lett volna, bírt volna VIII. osztályos tanuló léte-re annyi lelkierevével, hogy szembe mert volna nézni az élet nehézségeivel.

Hogy mily fokú alkoholista volt nem tudom, de hogy atyja nem nyújtotta azon fenséges példát, mint B.-ben F. J. böles atya, merem állítani.

Személyesen ismerem mint sajnálatraméltó alkohololdozatot, a családi élet rettenetes ziláltsága is innét származik. Mert Paál Lajos abstiniens tanítónak a marosvásárhelyi gyűlésen a teljes meggyőződés határozottságával hangoztatott állítása szerint: az alkohol feldúlja a családi békes állapotot, sírásója minden családi rendnek és boldogságnak.

Az ügyészség bizonyosan fel fogja fedezni az alkohol-ot.

Az „Ország” című napilap 1906. júl. 10-i számában olvasom:

„Volt képviselő a menházban. Ismeretes Horváth Adám, a kecskeméti felsőkerület volt képviselőjének sorsa. Mint ifjú, tehetséges, munkavágó férfiú került a parlamentbe, ahol tudása és szorgalma által mint képviselő és publicista szép nevet vívott ki magának. Később szerelmi bánata munkakedvére lankasztólag hatott. Hazament Kecskemétre tisztí főügyésznek: itt azonban teljesen szenvedélyének az ivásnak adta magát. Hozzányult a hivatalos pénzekhez, amiért hivatalából elmozdították és a bíróság egy évi börtönrre ítélte. Nagyfokú idegja egyre jobban elhatalmasodott. Dolgozni nem tudott, élni nem volt miből; a szerencsétlen ember bekerült a szegények házába és ma is ott éldegél, teljes apátiában a külvilág iránt. Az egykor nagy népszerűségű ember szomorú sorsa nagy részvétet keltett egész Kecskeméten. Akciót indítottak, hogy legalább a börtön szenvedéseitől megmentsek ezt a fizikailag teljesen tönkrement élőhalott embert.”

Ime, az alkohol egy másik nagy áldozata.

Itt be van igazolva az, a mit oly kevesen akarnak elismerni a gyakorlati életben, hogy az alkohol megfoszt a munkakedvtől, a higgadt józan belátástól, a tisztesség, becsületesség és jog iránti érzektől. Megfoszt az életkedvtől s végül mindentől.

Szép dolog, hogy az emberek szíve ezen szerencsétlen áldozaton megesset és akarnak a nyomorgón segíteni, de hát ez az illetőre nem sokat ér, mert teljes apátiában van a külvilág iránt.

Akciót kell indítani arra, hogy ez ne ismétlődjék oly gyakran, oly nagy százeleken hol egyik, hol másik helyen, ezen szomorú eset. Sajnálni kell ám az embertársat, ha nem is volt népszerű képviselő, főügyész, hanem ha egyszerű munkás is. Üldözni kell nagy energiával minden körülémé között minden téren az alkoholt!

Elég volt már a sok pusztításhól!

Utaztam, egyik állomáson talákoztam egy előkelő úrral. Panaszkodik, hogy a sok munka miatt beteg volt, most is gyomorjaja van. De csakhamar odakiált a pincérnek „kérlek egy fel liter bort.”

Ez volt délelőtt 11 órakor. Mi van delután, ha még délelőtt is annyira uralkodik az alkohol utáni vágy. Nem volt időm, hogy megmagyarázzam, hogy gyomorjaja az alkoholos italok a bor, a sör élvezésétől van és minél többet iszik, annál inkább fokozódik gyomorjaja és idegessége. Minden beteges ember kisebb-nagyobb mértékben idegbejós is.

Nemely borkedvelő telebarát azt mondja, hogy én bort iszom és nem alkoholt. Én pedig erre azt mondom: Gyere atyámfia vegyelemezük azt a bort, vegyük ki belőle az alkoholt. Mi marad? Egy kis savanykás állott víz! Ezt ellökne magadtól és nem nyálnád oly mohó vágygal.

Nemelyek azt mondják, hogy azok az abstiniensek tulságba viszik. Mi ezen vād jogosultságát egyáltalában nem ismerjük el. Egy oly mérges folyadék ellen beszélni, mely oly sok százezer embertárs munkakedvét, józanságát, becsületét, lelki és testi épségét, életet és mindenét elrabolja, nem lehet az soha tulsz. Sőt nagyon is szerények és elnézők vagyunk. Szerényen térünk ki nagyon gyakran a tulsz alkoholisták elől.

Most elég! A jövő számban közölni fogom Lakatos Gécsi sátoros erőteljes munkás hirtelen halálát Nagyernyében. A sok alkohol miatt a torka kigyúlt.

(Folyt. köv.)

Szabó György.

H I R E K.

— **Kegyelmes főpásztorunk** állapotában — hála legyen az egek Urának! — a javulás tartós. Mindazonáltal feltétlen nyugalomra van szüksége, tartózkodnia kell továbbra is a szellemi munkától és beszédétől. Mihelyt állapota engedi, klimatikus gyógyhelyre utazik. Dr. Csabry Bonifác, orvos-tanár.

— **Személyzetik.** Veress Lajos alesperes, kerelószentpáli plebános Vizaknára, Kászonyi Alajos dr. kolozsvári káplán Kerelószentpálra plebánosoknak áthelyeztettek, illetőleg kineveztettek. Mártonffy Sándor a Küküllő esperesi kerület jegyzője, székfalvi plebános a kerület alesperesévé nevezetett ki. Szentiványi Róbert dr. Kolozsvárra küldetett káplánnak. Bocskor Ferenc királybányai plebános Apanagyfaluba helyeztetett át. Lelkészekül küldettek következő káplánok: Hadnagy János Csikszentlélekre, Jesztl János Királybányára, Korbuly Ignác Ehedre, Simon Sándor Küküllőkeményfalvára, Szabó Dénes Szentháromságra. A káplánok közül áthelyeztettek: Anda Géza Kézdiszentkeresztről Tusnádra, Gegő Simon Lemhényből Gyergyóditróba, Haulik János Szentkatolnáról Petrosénybe, Márkos András Gyergyóremetéről Székelyudvarhelyre. Az újmisések közül segédlelkész-hitelemzőknek kineveztettek: András József

Csikrákosra, Antal József Csikszentgyörgyre, Benceze István Csátószegre, Bocskor László Lemhénybe, Csányi Kálmán Kocsásra, Merza István Gyergyóremetere, Kicsid Béla Kézdiszentkeresztre, Molnár Imre Szentkatolnára, Takó Albert Zetelakára. Binder István szerep Barótra küldetett.

— **Kegyelmes főpásztorunk VI. körlevele** megjelent. Ebben első helyen azon intézkedés foglaltatik, melyben a S. Rituum Congregatio javaslata alapján X. Pius pápa ő szentsége a papnévündekének az oltárnál való segédkezesét püspöki, apáti, énekes miséknél szabályozza. Azután a papi szentgyakorlatokban résztvevők nevét, a papság körében történt változásokat: elhalálozásokat és kinevezéseket olvashatjuk. Végül kimutatást találunk arról, hogy az erdélyi papság az egyházmegyei kiegészítő alap és Szt. László-társulat javára az 1905. évben mennyivel adózott.

— **Csikszentpéter-egyházmege tanítóválasztásához.** Láthatjuk a kihirdetett pályázatokból is, hogy valahára jobb helyzetbe jutottunk. Kimagasló érdemei vannak e tekinteten Murányi Kálmán főesperes-plebános úrnak, s az ő intenciót követő intelligens egyháztanácsosoknak. Ezen egyházmegye tanítói állásai ma szinte a legelsők az országban, amiből föltétlen az következik, hogy ezen állások betöltésénél a kitűnő egyházmegye érdemes iskolaszékei válogathatnak az ország legjelesebb tanítói között. Hogy lesznek küzdelmek, igen valószínű, s e tekintetben az iskolaszékei tagok helyzetét nem lehet irigyelni. A valódi érdemeket és hivatottságot számos más érdek, rokoni és más összekötések jórészt megkísérlék ellensúlyozni, s lehetséges, hogy a szavazó polgárok számos külső puhításnak lesznek kitéve. Mi azonban biztosak vagyunk afelől, hogy mindennek ellenére a vallás-erkölcsös nevelés-oktatás legszentebb érdekei nem fognak esorbát szenvedni, s a jól fizetett állásra olyan kipróbált tanítókat fognak állítani, kiknek eddigi működése egybeitt jótékony nyomokat hagyott maga után. Legyen szabad azonban nekem, — aki az állások betöltésénél semmiképpen sem vagyok és nem leszek érdekelve, — a derék egyházmegye nagybecsű figyelmét felhívnom az Erdélyi r. k. Tanító-Egyesület Szövetségének egy fontos kérésére, melyet a mult évi gyűléséből kifolyólag Kegyelmes Főpásztorunk elé is terjesztett. — Tudjuk jól, hogy amelyik tanítót az Úr számos gyermekkel áldotta meg, annak mennyi nyomorúságos nélkülözésbe kerül a gyermekek iskoláztatása. Az ilyenek érdekében emelem fel kérő szavamat a két nemes iskolaszékhez, miszerint a kiket becses bizalmára érdemeseknek tart, azok között adjon elsőbbséget azon kiváló erőknél, kiknek felsőbb iskolába adandó gyermekei vannak! E célra a családi értesítő utólag minden pályázótól bekérendő volna. Az E. r. k. T. Szövetségének ezen kívánsága ha figyelembe vétetik, nemcsak hazafias hivatást teljesít a nemes egyházmegye, hanem hállára kötelezne mindnyájunkat.

Buzás János.

— **A Magyar Védőegyesület gyulafehérvári fiókja** júl. 27-én d. u. 1/26 órakor a városháza tanácstermében választmányi gyűlést tartott. A választmány tagjai a nagy meleg ellenére is szép számmal hozta össze a Védőegyesület ügyei iránti érdeklődés. A választmány az első összejövetele, tulajdonképeni tárgya a megalakulás bejelentése és a legközelebbi teendő megbeszélése volt. A választmány kimondotta, hogy minden hónapban egyszer gyűlést fog tartani. Hogy a

nemzeti fontosságú ügy érdekében a néket is megnyerje és ezekkel közösen intézze a magyar ipar termékeinek védelmét, az ügyvezető igazgatókat megbizva, hogy a helybeli Tulipánkerttel lépjenek összeköttetésbe. Bizottságot küldöttek ki azzal a feladattal, hogy a kereskedőkkel beszélgék meg, mikép lehetne minél több magyar termék bevezetni és hogy a kereskedőket a Védőtáblák alkalmazására rábírják.

— **A magyarországi kath. tanítók nagygyűlése.** A Magyarországi Kath. Tanítók Országos bizottsága és az Orsz. Kath. Tanügyi Tanács részére kiadott szabályzat értelmében a magyarorsz. kath. tanítók a f. évben aug. hó 26. és 27. napjain Budapesten a Szent-István-Társulat dísztermében képviselői alapon megtartják III. nagygyűlésüket. Ezen gyűlésre a rendezőbizottság, élén Zichy Gyula gróf pécsi püspök védnökkel, meghívja a Magy. Kath. Tanítók Országos Bizottságának, az Orsz. Kath. Tanügyi tanácsnak minden tagját, a hazai kath. tanítóegyesületek és körök kiküldöttjeit, a kath. népoktatóintézetek tanítóit és tanárait és a kath. magyar nemzeti népoktatás barátait. A gyűlésnek számos közérdekű és nagyfontosságú tárgya van. Így első nap délelőtt tárgyalnak „A nemzeti öntudat és fajszeretet fejlesztésének módszeréről.” Előadók: Ember Károly Budapestről, Miklósy József Esztergomból, Bilinsky Lajos Nagyszombatból, Acsay Antal dr. Budapestről, Dreisziger Ferenc Kalocsáról. Első nap délután folytatólag három szakosztályban a kath. tanító feladatáról a kivándorlás megszűntetésére, az ifjúsági és népkönyvtárakról, a népszövetségről, a tanítók erkölcsi és anyagi helyzetéről, nyugdíjügyéről tárgyalnak. Végül második nap a szakosztályok javaslatainak előterjesztése, az Országos Bizottság és Tanügyi Tanács tagjainak megújítása fog következni. Délután kirándulások a főváros különböző helyeire. Ezen nagygyűlésre felhívjuk tanítóink figyelmét.

— **Alkoholelles mozgalom.** A tagok száma örvendetesen szaporodik. Beleptek: 1. Hegedüs Soma állomás felvigyázó, Bodó Albert tanárjelölt, Fizesséry Pál ellenőr a II. osztályba. Sok abstinens egyéről tudomással bírok és temperánsról is, kik a pálinkát semmi alakban nem élvezik, tisztelettel kérem ezeknek csatlakozását hogy, elveinket elfogadva segítsenek a nagy küzdelemben. A ferde felfogással, rossz társadalmi nézetek helyes irányba való terelése végett nagy szükségünk minden abstinensre és temperánsra. A küzdők sorában állani, lelkesedéssel küzdeni egy veszedelmes áramlattal szemben, minden helyes gondolkodású és jó érzésű egyén előtt dicséretre méltó dolog.

Alapszabályaink most vannak felterjesztve a belügyminiszterhez jóváhagyás végett.

Mihelyt leérkeznek, azonnal kinyomtatjuk és szerte küldjük.

Marosvásárhelyi gyűlésünk értekezései most vannak nyomtatás alatt, elkészülnek és ezeket is szétküldjük, ez után sok ezer tagot remélünk.

Szabó György.

— **Multság.** A gyulafehérvári mészáros ifjúság 1906. július hó 29-én (Vasárnap) a „Népkert”-ben zártkörű táncmultságot rendez. Kezdeté este 7 órakor.

— **Szomorú statisztika.** A ki- és visszavándorlási adatgyűjtés szerint az anyaországból januárban 9754 egyén vándorolt ki útlevelel és 663 útlevelel nélkül; kivándorolt tehát összesen 10.417 egyén. Ezek közül 7551 tizenkét éven felüli férfi, 2259 tizenkét éven felüli nő, 607 tizenkét éven aluli gyermek. Ezek közül 9453

Amerikába vándorolt, 544 Romániába, 254 Németországba, 156 más országokba. Ugyanazon idő alatt 1298 egyén vándorolt vissza. A társországokból 2007 egyén vándorolt ki, ellenben vissza csak 250 jött. A kivándoroltak összes száma 12.424 volt. Magyar anyanyelvű 3725. A múlt évi januárban még nagyobb volt a kivándorlás, mivel akkor 14.298 egyén hagyta el az országot.

— **Patika áthelyezés.** Nagy Endre gyógyszerész várbeli gyógyszerértékesítési engedéllyel a városra hozta le és a vasút felé vezetett Szechenyi uton fekvő Knörr-fele házban (a Baumann féle vendéglővel szemben) helyezte el.

— **Székely nagymondás.** Vásárról jövet nagyban dicséri a székely otthon maradt két ökrét. A magasztalás legmagasabb fokát e nyilatkozatban éri el: „Tudja atyafi az egyiknek olyan két szarva van, hogy ha a fejemre tehetném, nem adnám száz pengőért.” (Székely Hírlap.)

C S A R N O K.

Püspökmegyei zsinat.

A miről itt most szó lesz, az voltaképpen régi dolog úgy az egyházban, mint ebben a mi püspöki megyénkben, de azért mégis annyira új, — kivált ha meg lesz, — hogy bizony az egész erdélyi papi generációban egyetlen teremtetett lélek sincs, aki efféle valaha látott volna. S épen ezért jó is lesz ezzel a dologgal minél behatóbban foglalkozni, hogy akkor, amikor megtörténik: jól csináljuk a dolgot. Nemesak abban az értelemben, mint ahogy illik és dukál jól csinálni az asztenciát egy fenyves püspöki nagymisén, hanem abban az értelemben is, hogyha már tartunk egyszer püspökmegyei zsinatot, hát akkor rövidesen foganatja is legyen: vagyis az egész püspöki megye belső és külső életén csakugyan meg is legyen a valóságos látszatja annak, hogy itt megújították a jöfele, de kissé már megáporodott régi kovászt.

Vagyis, hogy ne maradjon az a püspökmegyei zsinat épen olyan írott malaszt, mint sok egyéb, amit tudni lehet és kell is, de kiírní most nem ajánlatos.

Írásunk tehát a püspökmegyei zsinatról való lesz: minden nagyképű és terjedős historiai fészkelődés mellőzésével azt fogjuk szemlélődés alá venni: mikép lehetne ezt az ősrégi egyházi intézményt modern formában úgy megcsinálni, hogy a modern élet praktikus követelményeinek is mindenfelől szolgáljon, de az ősiség tiszteletreméltó patináját se nélkülözze. Kell, hogy ezzel tisztába jöjjünk, mikor arról van szó, hogy ősrégi székesegyházunk viharvert falai között most mi is egy darab históriát csináljunk.

Tudvalevő dolog, hogy a görög eredetiből latin esatornán a mi nyelvünkbe átszivárgott zsinat szó gyűlést, vagy gyűlekezetet jelent. Az első ilyen zsinatról már az Apostolok Cselekedeteiről szóló könyv ír nagy részletességgel és még nagyobb érdekességgel a tizenötödik fejezetben. Ebből tehát világos, hogy a zsinat az egyházzal jóformán egykorú intézmény s így azt tartom, elég régi is. Nevezetes pedig ez a legelső apostoli zsinat már csak azért is, mert hosszú századokra jóformán mintegy meghatározta a zsinatok programját. A keresztény vallás első századaiban az egyház nehéz időköt élt. Külső és belső ellenséggel kellett küzdenie. A külső, példátlanul kegyetlen és hosszú ideig tartó üldözést a zsinagoga fejedelmei, majd a pogány római államhatalom részéről szenvedte. A belső és nem kevésbé veszedelmes ellenség az a sok hamis vélekedés és mindenféle új és

zavaros tanítás volt, amivel Pál zseniális kitétele szerint viszkető fülű okosok a krisztusi tanítás tisztaságát törekedtek elhomályosítani és a keresztény életszabály és erkölcsi fegyvelen egységét és biztosságát aláadni. A zsinatoknak tehát e hosszú századok alatt ezek ellen a fészkelődő tanítók ellen kellett igazságot tenni és a híveket az igaz hitben megtartani és megerősíteni. Mivel pedig akkoriban rendszeresen minden nagyobb városban volt püspök, a helyzetből folyó eljárás volt, hogy a püspök a városbeli papsággal tárgyalta meg azt, amit szükségesnek látott. Ez az ős-formája a püspöki, vagy amint most nevezzük, a püspökmegyei zsinatnak. Mivel pedig egyes balhítű vélekedések és tanítások nagyobb területen is elharapódtak, szintén ez adott alkalmat arra, hogy több szomszédos püspök közösen tanácskozzék s az ilyen közös tanácskozásból fejlődött ki az a későbbi, maig is fennálló jogintézmény, amelyet érsektartományi és amelyet nemzeti zsinatnak nevezünk.

Sőt, amíg a Krisztus istenségét támadó eretnokség a már akkor nagy földrészekben elterjedt egyház hitbeli egységét is veszélyeztette, ezen kritikus helyzet kényszere létrehozta a 325. esztendőben az első egyetemes zsinatot Niceában, amely világtörténeti és az egész egyházra kiható népszerű esemény volt.

A püspökmegyei zsinat tehát a legrégebb jogtörténeti szempontból. Mindjárt utána következik ugyanezen szempontból az egyetemes zsinat. Már az érsektartományi zsinat, úgy, ahogy most van, sokkal későbbi, hogy úgy mondjam: már inkább kodifikált intézmény, bárha az a tény, hogy több szomszéd püspök közösen zsinatozott, tagadhatatlanul elég régi. Korra legifjabb s hozzátéhetjük elég ritkán előforduló tény a nemzeti zsinat, amely már erősen középkori izű s akkor is élte virágkorát, mikor minden egyházi és világi ügyet szerettek összekeverni.

Anniből azonban érdekes, hogy erős bizonyossága annak, hogy a nemzeti eszmét az egyház a maga intézményeiben már ősidők óta méltányolta s hogy tehát a hírhedt francia forradalom Schwarz Berthold után találta fel a puskaport.

Az egyházi zsinatoknak tehát ez a négy típusa áll fenn ősi jogfejlődés alapján az egyházban.

Volt ugyan még valami zsinatot utánzó szokás Konstantinápolyban a keletrómai császárság virágzóbb napjaiban, amely abból állott, hogy a közelfekvő tengerpartok által adott vízesnyok közt könnyű lévén a közlekedés, az aranyos metropolisza minduntalan és minden kigondolható alkalommal összeverődtek a szomszédos püspökök, s mert akkor már üldözés nem volt, a görög pedig lármás, veszekedő és szörszálhasogató természet: hát derűre-borura zsinatoltak. Ezek azonban nem voltak tulajdonképeni zsinatok, hanem a távoli századoknak és távoli keletnek csak afféle püspöki konferenciái.

Azt nem sikerült a forrásokból megtudnunk, hogy p. o. kongrua kérdést és egyházpolitikát is tárgyaltak-e, de hogy valami nagyon jó hírük nem volt, annak döntő bizonyossága a kedves és szellemes naziáni szent Gergelynek róluik való ezen vélekedése: Omnem episcoporum conventum fugio, quoniam nullius finem laetum et faustum vidí. — Tehát nem szinodusról ír, ami pedig akkor már megállapított jogi kifejezés volt, hanem Convent-ról szól. Ezt hát a mai értelemben vett konferenciának annál biztosabban elfogadhatjuk, mert ugyanő fennen dicséri a niceai egyetemes zsinatot s 381. évben ő maga személyesen is

részt vett az első konstantinápolyi egyetemes zsinaton. Ő tehát a maga korabeli konventekről épen csak olyanforma velekedésben volt mint a mult évtizedek hasonló eseteiben. Samassa, Zalka, avagy Steiner.

Nekünk az léven a magunk elé tűzött feladatunk, hogy a püspökök megyei zsinattal foglalkozzunk érdemlegesen, jelen sorainkban a zsinatok többi három alakját épen csak ott fogjuk emlegetni, ahol arra az összehasonlítás okából szükséges lesz.

Az egyházmegyei zsinat az a gyülekezet, amely egy püspöki megye papságából áll, magának a megyés püspöknek vezetése alatt s oly célból tanácskozik, hogy a keresztény katolikus tanítás hirdetésének, a keresztény életfegyelem megvalósításának és az anyaszentegyház kegyelmi eszközeinek alkalmazása módját azon püspöki megye körülményeihez képest megtárgyalja és megfelelő határozatokat hozzon.

A püspökmegyei zsinat tehát a maga rendeltetése szerint nem más, mint segítő eszköz a püspöknek az ő megyéje kormányzásában. Nem parlament, nem törvényhozó, hanem csak tanácsadó testület. A dolog tulajdonképeni rendje ugyanis ez: a püspök ha végvizsgálta egész püspöki megyéjét, megyei zsinatot tart, amelyben följejtí tapasztalatait, a talált hiányok, bajok, visszaélések okait, körülményeit és az alkalmas ellenszerek és ellenintézkedések mértékét érett tárgyalás és megfontolás után kötelező rendszabályul kihirdetvén, következő látogatásában már azt is vizsgálja, hogy alárendelt papjai hogyan és mikép feleltek meg a zsinati határozatoknak. Püspöki látogatás és püspökmegyei zsinat tehát kölcsönösen kiegészítik egymást. Egyiknek is, másiknak is elve a közvetlenség és szóbeliség. S mert ilyen zsinatot rendszeren minden évben tartottak, állandó volt a kontaktus a püspök és papjai között, aminek természetes jó hatása aztán el nem maradhatott. De másrésztől az is természetes, hogy ez a zsinati intézmény a velejáró előnyökkel egyetemben esakis ott fejlődhetett ki teljesen, ahol meg volt a megfelelő talaja, vagyis Olasz-, Francia- és Spanyolországban, ahol sokkal több püspöki megye van mint másutt s ahol tehát a püspöki megyék jelentékenyen kisebb területűek lévén, sokkal könnyebb volt az egész papságot évenként összehívni néhány napi tanácskozásra és a püspök is gyakrabban és behatóbban vizsgálhatta meg megyéjét. Ahol akkora kiterjedésű meghátta vannak mint nálunk, Németországban s különösen Amerikában, ott egyszerűen lehetetlen a zsinati intézmény rendes funkcionálása, mert hiszen lehetlenség annyi népes plébániát pap nélkül hagyni több napi időre, avagy helyettesíteni más papok által, mikor a rendes körülmények között sincsen elegendő számú pap. A hirtelen megbetegedések, temetések, beteg gyermekek keresztelése és sok más tekintet, lehetlenné teszi a lelkes távollétét.

De ha az idő szempontjából vizsgáljuk a dolgot, úgy találjuk, hogy a régi századokban gyakoribb volt a püspökmegyei zsinatok tartása, aminek pedig szintén természetes oka volt. Nem volt akkor rendes postaszolgálat, vasút stb. A közlekedés nehézkes és időrabló volt. De az írás is nehézkes és különös mesterség volt. Írásbeli rendelkezésekkel kormányozni akkoriban tehát fölöttébb nehéz, sőt káros hatású dolog lett volna. De ha a papságot évenként egyszer zsinatra gyűjtötték s ott kellő felvilágosítás, magyarázat és utasítás mellett kitanították teendői felől, sokkal egyszerűbb, biztosabb és könnyebb módon oldhatták meg a püspökök az egyház kormányzásának nehéz feladatát. S ez annál üdvösebb volt, mert egybekötötték olyan dol-

gokkal is, amiket most a papi szent gyakorlatok alatt szokás a lelki megújulás céljából foglalkoztatni.

De ami a régmúlt századokban és a latin népek között létesült apró püspöki megyékben helyes és célravezető dolog volt, az az északi vidékeken keletkezett nagy kiterjedésű egyházmegyeikben nemcsak nagyon nehézkes, sőt szinte lehetetlen eljárásnak bizonyult, hanem a kor haladásával és a technikai eszközök tökéletese-
dése lehetővé tette, hogy a püspök az egész megyét illető rendeleteit annyi példányban juttassa el a legrövidebb idő alatt minden egyes plébániára, ahány épen szükséges. S ez, a régi zsinatozásnál annyival tökéletesebb, mert egyszeri hallás helyett a megfelelő rendelkezés a scripta manent elvnel fogva mindig kezeügyében lévén az illetőnek újból annyiszor nézheti át, ahányszor szükséges és a meg nem értés, vagy efileded kifogásaival sem élhet.

De ami most a legkönnyebb, legegyszerűbb, leggyorsabb, sőt mindezek mellett még legolcsóbb módja a közigazgatási rendelkezésnek, az akkoriban legnehezebb, legkesedelmesebb, sőt a lehetlenséget involváló költséges módja lett volna az egyházhatalmi rendelkezések továbbításának.

Bizony ott tartunk már, hogy ma holnap a püspök akáresak föl se keljen az íróasztala mellől: néhány perc vagy egy félórás idő tartamán belül, telefon utján akarmelyik alárendeltjét ad audiendum verbum magához rendelheti s mondhat neki tanuk nélkül akármit. Rövidebb idő alatt, mint a mennyi ahhoz kell, hogy a százszá valamelyik székhelyen lakó celebritásnak az ebédre való meghívót kézbesítse.

De a megyei zsinatok némely feladatait más, újabb eszközök is pótolják. Ilyenek a papok évi rendes lelki szentgyakorlatai, amelyek a mai formában, vagyis mivel zsinaton kívül tartatnak, sokkal inkább is megfelelnek a céljuknak, amennyiben más mindenféle ügy tárgyalása nem zavarja a tökéletes magabizállást. Külömben is, szokásuk a püspököknek, hogy az efféle lelki szentgyakorlatok után megbeszéléseket folytatnak a begyülekezett papsággal, ami szintén egyik pótléka a rendes zsinatolásnak. Mivel pedig a már említett okok miatt rendes zsinatot a nagyobb kiterjedésű egyházmegyeikben nagyon bajos tartani, már IX. Pius pápa megengedte, hogy olyan esztendőben, amikor zsinatot tartani nem lehet, az egyes esperesi kerületek papsága az esperes elnökle alatt évenként kétszer rendes tanácskozást tartson és ezeken megtárgyalja mindazon dolgokat, amelyek közös megállapodást kívánnak.

Mindazonáltal azt hiszem, nem tévedek, ha annak az okát, hogy különösen a tizenkilencedik évszázad folyamán oly feltűnően kevés püspökmegyei zsinatot tartottak, egészen más, melyekben rejtőző dologban keresem. Kétségtelen, hogy mivel a papság a világban él, a körülötte folyó társadalmi és politikai eszme-áramlatok hatása nyomot hagy a papságnak a szorosan vett egyházi ügyek iránt való felfogásában is. Tudvalevő dolog pedig az, hogy a mult század szülte meg Európa-szerte a népképviseleti rendszert s ennek azt az alapvető elvtemelte uralomra, hogy a nemzet minden jognak forrása s hogy tehát a nemzeti képviseletet elhatározásában semmi sem köti; határozhat úgy, ahogy az ő mandatáriusának, a népek érdeke szempontjából valamint jónak vagy szükségesnek tart. Ez az alulról fölfelé történő szuverenitás út keresett az egyházi törvényhozásba is. A püspökmegyei zsinatokból is parlament testületeket akart formálni. Akadtak sokan, akik nyilván hangoztatták, hogy a megyei zsinaton nem a

püspök az egyetlen törvényhozó, hanem hogy hasonló és egyenlő határozati és törvényalkotási joggal bír a zsinat minden egyes tagja, nemcsak az elharapodott vétségek kiirtása tekintetében, hanem még a hit és erkölcs dolgában is; mely jognak gyökere, — az ő felfogásuk szerint magából az ordinációból, a pappászentelés tényéből táplálkozik. Eszerint hát a püspök csak primus inter pares; holott az egyház isteni alkotmánya szerint a megyei zsinaton a püspöknek annyi szavazata van, mint a zsinat összes tagjainak és egyvel több. Ő egymaga mindig és minden körülmények között abszolút majoritás. A megyei zsinat tehát olyan parlament, amelyben obstrukció nem lehetséges. — De épen azért nem kell nekik, mert ők azt tartják, hogy a megyei zsinat a felsőbb rendeleteket bíralat alá vonhatja, módosíthatja, sőt ha épen olyan hangulatban van, el is törölheti; az egyházi fegyelmet megváltoztathatja, az isteni tiszteltnek új rendet szabhat, a liturgikus szertartások nyelvét megváltoztathatja, sőt akár a fülgynást is eltörölheti, de ami a legfőbb: mindenesetre eltörölheti akár magát a cölöbátust is. Egyszerűleg megreformálhat és deformálhat mindent, amit Krisztus Urunk tanított, az apostolok hirdettek s a római kath. anyaszentegyház századok viharai után is tévedés-mentesen tart mind e mai napig! Mivel tehát ez a felfogás, mely nem az egyház őstalajából, hanem a reformszázadok parlamentáris eszméiből fakadt, súlyos viták és felforgató veszekedések Pandora-szelencéjének felrogtat a püspökök bölesen aggódo lelke előtt, nyilván azért halogatták a megyei zsinatok tartását, oly időt várva, amikor a szellemek nyugalma a parlamentáris elvnek az állami dolgokban való sokféle hibáit feltárho élettapasztalat után helyreállott s a tisztultabb egyházas felfogás ismét tért foglalt.

Ennek a meggyőződésnek frappáns bizonyossága a roppant ellentét, amely épen a mi erdélyi püspöki megyénkben megtartott két utolsó egyházmegyei zsinat lefolyásában elénk tárul.

A mult század első felében 1822. évben Szepesy Ignác báró püspök tartott megyei zsinatot; utóbb 1848. szeptember havában Kovács Miklós püspök hívott és tartott püspökmegyei zsinatot még pedig Kolozsvárt.

A Szepesi püspök 1822. évi zsinata rendszeren elő volt készítve, a törvényes formák közt folyt le s eredménye gyanánt megszűnt az egyházmegyei Statutum. Ezen meglátszik még a jofinizmus hatása, bár épen ezen hatás eltüntetése lett volna a tulajdonképeni célja; továbbá megnyilvánul benne egyházi dologban az a szellem, amely az állam igazgatásában labrakapott a bécsi kongresszus után s kegyetlenül boldogította az alattvalókat az 1825. évi országgyűlésig. Mert ez a Statutum a püspök, káptalan, papság és hívők kötelességeit oly aggasztó atyai gondossággal és oly mérvben szabja meg, hogyha azt szóról-szóra át lehetne vinni az életbe, már itt ezen a világon minden teremtet lélek megkeserülne a jövendő mennyei üdvösséget. — Egyházas szelleme lényegtelen dolgoktól eltekintve kifogástalan, de majdnem minden dologt sive per excessum sive per defectum dönt el s jóformán egyet sem azon legfőbb lelkipásztori regula szerint: *jugum meum suave est et onus meum leve*. S mert a régibb papság is ebből a szellemből táplálkozott, ezért volt és van még maig is annyi rossz katolikus. Meggyűlölték a vallásukat, mert annak erőszakos, táblalábri módszer szerinti való gyakoroltásával agyonboldogították őket. Jó módjával meg kell győzni azt a pápista em-

bert, hogy igaz és szabad meggyőződésből ziven-
sen szolgáljon Krisztusnak. Szent Pál rationabile
absequiumról és jökédvü adakozókról beszél, —
ha nem tévedek!

No, de amiben az 1822. évi megyei zsinat
túlságosan szigorú vaskalapos volt, — azt ugyan-
csak szabadjára eresztette ám az 1848. évi.
Nem esoda! Akkor rebellució volt az egész vi-
lágban, hát hogy lehetett volna máskép. Ez volt
ám a zsinat! No de tartunk sort, mert nagyon
érdemes vele foglalkozni. Akkor aztán könnyü
lesz belátni, hogy miért ment el a Kováts Mik-
lós utódainak a kedvük megyei zsinatot tartani.
Hiszen p. o. utóbb elhalt püspökünk Lönhart
Ferenc, jegyzője volt a 48-as zsinatnak, ő
írta szóról-szóra az egész Protocollumot, már-
pedig ha ezek a sárgult levelek még ma, közel
hatvan év után is olyan beszédek, mit nem
tapasztalhattott ő saját szemével és füleivel,
hogy ha püspök korában megyei zsinatot emle-
gettek, mindjárt kész volt a lapidáris felelet:
nec nominetur in nobis.

(Folyt. köv.)

A szerkesztő üzenete.

M.-Szegevárt. Köszönet. Jövő számunkban hozzuk.
B. J. Csikaploca. Az ígértet teljesítését várjuk.

Pályázatok.

— A *máréfalvi* (Udvarhelymegye)
róm. kath. kántortan. állásra az iskolaszék
pályázatot hirdet.

Javadalom: a.) a hitközség pénztárá-
ból a kepe értéke 600—620 kor., b.)
tandij 48 kor., c.) birtok jövedelme 50
kor., d.) ájtatos alap és tanítói alaptól 37
kor., e.) stola 60—70 kor., f.) államse-
gély 150 kor. s arra jogosultnak korpótlék,
g.) új három szobás lakás, nyári konyha,
gazdasági épületek és veteményes kert.
Nötte embernek azonban külön egy szoba
és kamarából álló csinos lakás adatik.

Kötelességei a kántori és tanítói teen-
dők végzése segédkantor kíségetésével;
esetleg faiskola-kezelés, melyért 20—25
kor. tiszteletdíj jár a községi pénztárból.
Próbára bármely ünnep napon lehet
jelentkezni. Pályázati határidő augusztus
hó 20-ika.

Máréfalva, 1906. július hó 24.

György Lázár.
Ielkész, iskolaszéki elnök.

— A *brassói* róm. kath. elemi fiu-
iskolánál elhalálozás folytán megüresedett
egy vezértanítói, esetleg tanítói állásra
ezennel pályázat hirdettetik.

A vezértanító javadalmazása: évi 1000
kor. fizetés és természetbeni lakás; ha csak
tanító alkalmaztatik, 1000 kor. évi fize-
tés és 400 kor. lakbér, esetleg természet-
beni lakás. Pályázóktól megkivántatik,
hogy a német nyelvet bírják. Az állást
elnyerő sikeres működés után véglegesít-
tetik. Köteles egy osztályt önállóan vezetni.
Kántori oklevéllel bírók előnyben részesül-
nek. A pályázati kérvények kellően ok-
mányolva a brassói róm. kath. plébánia
hivatalhoz f. évi augusztus hó 15-ig
nyújtandók be.

Brassó, 1906. évi július hó 12-én,

Neurichter Ödön s. k.
apát-plébános, egyházközs. elnök.

Pisztel Márián s. k.
egyházközségi jegyző.

Lehetővé teszi, hogy a szobák mázolás alatt is
használtassanak, mivel a kellemetlen szag és
lassú, ragadós száradás, mely olajfesteknek és
az olajlaknak sajátja — elkerültetik. E mellett
használatá olyan egyszerű, hogy kiki maga végez-
heti a mázolást. A palló nedves tárgyval feltö-
rölhető, anélkül, hogy elvesztené fényét. Meg kell
különböztetni

színezett szobapalló fénymázt,

sárgásbarnát és mahagonibarnát, mely akárcsak
az olajfestek födi be a padlót s egyúttal fényt
is ad Ezért egyaránt alkalmazható régi és új
pallóra Teljesen beföd minden foltot, korábbi
mázolást* stb. van azután

tiszta fénymáz (színezetlen)

új pallóra és parkettra: mely esupán fényt ad.
Különösen parkettra és olajfestékekkel már bemá-
zolt egész új pallóra való. Csak fényt ad, ennél-
fogva nem födi el a famustrát.

Postacsomag, körülbelül 35 négyszög méter
2 közép nagyságú szobára való) 5 frt. 90 kr.
vagy 9 1/2 marka.

A közvetlen megrendelések minden város-
ban, ahol raktáron vannak ide küldendők. —
Minta mázolások és prospektusok ingyen és bér-
mentve küldetnek. A bevásárlásnál tessék jól
vigyázni a cégre s a gyári jegyre, mivel ezt a
több mint 35 éve létező gyártmányt
sok felé utánozzák és hamisítják, rossz
és gyakran a célnak meg nem felelő minőség-
ben hozzák forgalomba.

Cristoph Ferenc

a valódiszobapadló fénylakk feltalálója
és egyedüli gyártója

== FŐRAKTÁR: ==

DAHINTEN VIKTOR

vaskereskedésében GYULAFEHÉRVÁRT.

Értesítés.

Van szerencsém tisztelettel értesíteni a helyi
és vidéki n. érd. közönséget, hogy az

Eredeti Singer vrrógépek

képviselét, a helyi piacon

Farkas és Benczel uri és női divatáru czégnak

átadtam, ahol szives rendelések, vagy minden-
nemü felvilágosítások készségeel és pontosan
eszközölve lesznek.

Tisztelettel

A nagyenyedi fiók-gépraktár.

Ügynökök fix és magas jutalék mellett felvételnek.

Nyavalyatörés!

ki nyavalyatörés, göres és más ideges állapotban
szenved, kérjen iratot, ingyen és bérmentve kap-
ható a szabad. Hattyu gyógyszerár által Majna Frankfurt.

Főpásztori körlevelek és másnemű könyvek,

avagy diszművek bekötését olcsó árban elvállalja, jól

és gyorsan eszközli

PAPP GYÖRGY könyvkötészete

G y u l a f e h é r v á r t.

A bekötésre szánt körlevelek jól csomagolva a legtávolabbi helyről is be-

küldhetők, a pontos összeállításért a vállalat felelősséget vállal.

Felhívjuk a t. közönség beesés figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben birtokok eladását, vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását célszerűen lehet eszközölni, — továbbá gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, újságlapokat, szobrokat fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási gazdasági és más eszközöket stb. stb.

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló hirdetés egyszeri közlési díja		K. 10.—
Egy fél oldal		„ 6.—
Egy negyed	„	„ 4.—
Egy nyolczad	„	„ 3.—
Egy tizenhatod	„	„ 2.—
Egy harmincketted	„	„ 1.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetés megrendelése esetén 10% ár-
engedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik és pedig cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fillérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona díj számíttatik fel.

==== **A hirdetések díja előre fizetendő.** ====

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a kiadó-
hivatalba intézendők.

Tisztelettel

a kiadóhivatal.